

FRANSA'NIN SOYKIRIM ÇELİŞKİSİ

(GENOCIDE PARADOX OF FRANCE)

Yaşar YAKIŞ
Dışişleri Eski Bakanı

Özet: Fransa parlamentosunda kabul edilen “Boyer yasası” birçok hukuki çelişki içermektedir. Fransa’daki hukuki mevzuatın AB Çerçeve Kararı’na uyumlu hale getirilmesi gerekçesi gerçeklikten uzaktır. Öncelikle AB Çerçeve Kararı eksik uyarlanmıştır. Ayrıca AB Çerçeve Kararı “Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkındaki Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin tanımladığı kurumlar ve hukuki mevzuatı esas almaktadır. Söz konusu yasa Fransa’nın AB’ye karşı yükümlülükleri olduğu kadar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. maddesi ile de çelişmektedir. Accoyer Raporu’nun da gösterdiği gibi Boyer yasası Fransa Anayasası’na ciddi şekilde aykırıdır. Boyer yasasının Fransa Anayasa Mahkemesi’nce görüşülecek olması bu aykırılıkların değerlendirilmesi ve kanunun ya tamamen iptal edilmesi veya birkaç maddesinin iptal edilmesi sonucu verebilir. İptal edilmediği takdirde ve eğer yasa yürürlüğe girer ve uygulanırsa, yasal süreç Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne götürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Boyer Yasası, AB Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Çerçeve Kararı, soykırım, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Abstract: Boyer law which was legislated in the French parliament is legally paradoxical. The rationale behind the law, namely the French legislation’s adaptation of the EU Framework Decision on Combating Racism and Xenophobia, is groundless. One reason is the deficiency of the Boyer law in terms of the EU Framework Decision. Moreover, Decision recognizes the institutional and legal statute defined by the “The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide”. Boyer law contradicts not only the liabilities of France towards the EU but also the European Convention on Human Rights, i.e. Article 10 on the freedom of expression. As Accoyer reports clearly indicates Boyer law is also in contradiction with the French Constitution. Thus, the application of the members of the Senate and the Parliament to the French Constitutional Court to review the law could result in the annulment of the law in whole or in part. If not, and the law enters into force and implemented, the legal process could be taken to the European Court of Human Rights.

Keywords: France, Boyer law, EU Framework Decision Combating Racism and Xenophobia, genocide, European Court of Human Rights

Bu makalede Fransa parlamentosunda kabul edilen bir yasa incelenmektedir. Söz konusu yasa *Halk Hareketi Birliği* (Union pour un Mouvement Populaire – UMP) adlı partinin Marsilya milletvekili Bayan Valérie Boyer tarafından teklif edilmiş olup başlığı “*Ermeni Soykırımını İnkâr Etmeyi Cezalandırma Yasası* (Loi pénalisant la contestation du génocide arménien)”dır. Yasanın sunucusu Bayan Boyer olduğu için bu makalede, yasadan bahsederken, “Boyer Yasası” terimi kullanılacaktır.

Boyer Yasası, 7 Aralık 2011 günü, Fransız parlamentosunun alt kanadı olan 577 sandalyeli Ulusal Mecliste, 56 milletvekilinin hazır bulunduğu bir oturumda 45 milletvekillinin, yani toplam milletvekili sayısının % 7,7 sinin olumlu oyuyla kabul edilmiştir. Ulusal Meclis’teki görüşme sırasında 12 değişiklik önerisi verilmiş, bu

Senatonun Adalet Komisyonu (Commission de Lois) yasa teklifini anayasadaki ifade özgürlüğü ilkesine aykırı bularak, bu teklifin gündeme alınmasına karşı çıkmış ve bu hususu belirten raporunu Senato Genel Kuruluna sunmuştur.

önerilerden bazıları toplantı gününden önce, bazıları da toplantı sırasında geri çekilmiştir. Bunlardan birinde (12 no.lu öneri) Ermeni soykırımına ek olarak (yine Osmanlı Devletinde vuku bulduğu kastedilen) 1915 Keldani ve Süryani soykırımlarının da metne eklenmesi talep ediliyordu fakat bu öneri geri çekilmiştir. Aynı şekilde 1793-94 yılında Fransa’nın Vendée kentinde Cumhuriyetçi Fransızların Kraliyetçi Fransızlara karşı giriştikleri katliamın da soykırım olarak tanınması önerilmiştir (4 no.lu öneri). Önerinin sahibi, Sarkozy’nin partisinden Isère milletvekili Jacques Remiller, değişiklik önerisinin gerekçesinde, Cumhuriyet ordusunun öldürdüğü Vendée halkının derilerinin yüzülerek

Cumhuriyet ordusundaki subaylara deri ceket yapılması için Ponts-de-Cé kasabasında tabakhaneler kurulmuş olduğunu belirtmektedir. Bu öneri de geri çekilmiştir.

Bayan Boyer’in sunduğu yasa teklifi Ulusal Mecliste kabul edildikten sonra parlamentonun üst kanadını teşkil eden Senatoya gelmiş; Senatonun Adalet Komisyonu (Commission de Lois) yasa teklifini anayasadaki ifade özgürlüğü ilkesine aykırı bularak, bu teklifin gündeme alınmasına karşı çıkmış ve bu hususu belirten raporunu Senato Genel Kuruluna sunmuştur. Ancak Senato Genel Kurulu, Adalet Komisyonunun bu görüşünü benimsememiş ve 23 Ocak 2012 tarihli oturumunda 86 olumsuz oya karşı 127 oyla Bayan Boyer’in teklif ettiği yasayı kabul etmiştir.

Avrupa Demokratik ve Sosyal Topluluğu (Rassemblement Democratique et Social Europeen) adlı partinin Başkanı Cantal (Auvergne) Senatörü Jacques Mézard, bu yasanın Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi için bir girişim başlatmış; Ulusal Meclisin 65 üyesi ve Senatonun da 77 üyesi başvuru dilekçesini imzalamışlar; parlamentonun her iki kanadından da gerekli asgari 60 imza koşulu yerine getirilmiş olduğu için 31 Ocak 2012 günü Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme ile görüşlerimizi bu makalenin sonunda açıklayacağız. Şimdi Mahkeme'nin inceleyeceği yasada gözümüze çarpan çelişkileri görelim.

Fransız parlamentosu tarafından kabul edilen yasanın metni şöyledir:

Madde 1

29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 24. (mükerrer) maddesinin birinci bendi yürürlükten kaldırılmış olup aşağıdaki beş bent onun yerine konulmuştur.

17 Temmuz 1998 tarihinde Roma'da kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesinin Statüsünün 6, 7 ve 8. maddelerinde tanımlanan şekilde,

1) Ceza Kanununun 211/1 ve 212/1 maddelerinde tahdidî olmayan biçimde sayılanlarla tanımlandığı şekilde,

2) 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşmasına ek Uluslararası Askeri Mahkeme (Nürnberg Mahkemesi)'nin Statüsünün 6 maddesinde tanımlandığı şekilde,

ve

yasalarda, Fransa tarafından imzalanmış ve onaylanmış veya taraf olunmuş Sözleşmelerde ve Avrupa Birliğinin bir kurumu veya uluslararası bir kuruluş yahut Fransa yasaları tarafından tanınarak Fransa'da yürürlüğü kabul edilen yasa maddelerinde tanımlandığı şekilde,

soykırım suçunu, insanlığa karşı suçları ve savaş suçlarını açık biçimde övenler, inkâr edenler veya aşağılayanlar, 24 maddede öngörülen cezalara çarptırılırlar.

Madde 2

29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 48/2 maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Toplama kamplarına götürülenlerin” ibaresinden sonra şu kelimeler eklenmiştir: “.veya her türlü soykırım, savaş suçu, insanlığa karşı suç veya düşmanla işbirliği suç veya cürümlerinin mağdurlarının”

“övmeye” kelimesinden sonra “soykırımları” kelimesi eklenmiştir.¹

¹ **Article 1er:** Le premier alinéa de l'article 24 bis de la loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse est remplacé par cinq alinéas ainsi rédigés:

“Seront punis des peines prévues par le sixième alinéa de l'article 24 ceux qui auront fait l'apologie, la négation ou la banalisation grossière publiques des crimes de génocide, crimes contre l'humanité et crimes de guerre, tels qu'ils sont définis de façon non exclusive:

I. YASANIN 1. MADDESİ

Yasanın 1. maddesi ile yapılmak istenen değişikliği daha kolay izah etmek için, değiştirilmek istenen yasanın önceki şekli ile değiştirildikten sonraki şekli aşağıda gösterilmektedir (Değiştirilmek istenen 1881 tarihli Basın Yasasının 24. (mükerrer) maddesinin şimdiki şekli üstü çizilmiş olarak, onun yerine konulan metin ise koyu renk harflerle yazılmıştır):

Madde 24 (mükerrer)

~~8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşmasına ek Askeri Mahkeme Statüsünün 6 maddesinde tanımlanan ve gerek söz konusu Statünün 9. maddesine göre suç örgütü olduğuna hükmedilmiş bir grubun üyeleri tarafından gerekse Fransa yargı makamlarınca yahut uluslararası yargı makamları tarafından suçlu olduğuna hükmedilmiş şahıslar tarafından işlenmiş olan bir veya birden fazla insanlığa karşı suçun varlığını 23 maddede belirtilen araçlarla inkâr edenler 24. maddenin 6. bendinde öngörülen cezalara çarptırılır.~~

Madde 24 (mükerrer)

- 1) 17 Temmuz 1998 tarihinde Roma'da kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesinin Statüsünün 6, 7 ve 8. maddelerinde tanımlanan şekliyle,
- 2) Ceza Kanununun 211/1 ve 212-/1 maddelerinde tahdidî olmayan biçimde tanımlandığı şekliyle,
- 3) 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşmasına ek Uluslararası Askeri Mahkeme (Nürnberg Mahkemesi)'nin Statüsünün 6 maddesinde tanımlandığı şekliyle,

ve

yasalarda, Fransa tarafından imzalanmış ve onaylanmış veya taraf olunmuş Sözleşmelerde ve Avrupa Birliğinin bir kurumu veya uluslararası bir kuruluş yahut Fransa yasaları tarafından tanınarak Fransa'da yürürlüğü kabul edilen yasa maddelerinde tanımlandığı şekliyle,

« 1°) par les articles 6, 7 et 8 du statut de la Cour pénale internationale créée à Rome le 17 juillet 1998;

« 2°) par les articles 211-1 et 212-1 du code pénal;

« 3°) par l'article 6 du statut du tribunal militaire international annexé à l'accord de Londres du 8 août 1945;

« et qui auront fait l'objet d'une reconnaissance par la loi, une convention internationale signée et ratifiée par la France ou à laquelle celle-ci aura adhéré, par une décision prise par une institution communautaire ou internationale, ou qualifiés comme tels par une juridiction française, rendue exécutoire en France. »

Article 2: L'article 48-2 de la loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse est ainsi modifié:

1° Après le mot: « déportés », sont insérés les mots : « , ou de toute autre victime de crimes de génocide, crimes de guerre, crimes contre l'humanité ou des crimes ou délits de collaboration avec l'ennemi ».

2° Après le mot : « apologie », sont insérés les mots : « des génocides, ».

soykırım suçunu, insanlığa karşı suçları ve savaş suçlarını açık biçimde övenler, inkâr edenler veya aşağılayanlar, 24. maddede öngörülen cezalara çarptırılır.

24. (mükerrer) madde değiştirilmeden önce neyi cezalandırıyordu?

Görüldüğü üzere 1881 tarihli Basın Yasası'nın 24. (mükerrer) maddesinde yapılan değişiklik köklü bir değişiklik olup madde adeta yeniden yazılmıştır. Yukarıdaki üstü çizili metnin incelenmesinden de görüleceği üzere, 24. (mükerrer) madde, Boyer Yasası ile değiştirilmeden önce, 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Anlaşmasına ek Askeri Mahkeme (Nürnberg mahkemesi) Statüsünün 6. maddesinde tanımlanan suçları cezalandırmayı öngörüyordu. Söz konusu maddede tanımlanan suçlar şunlardır:

- a) *Barişe karşı suçlar: bir saldırıyı veya uluslararası andlaşmalara, anlaşmalara ve verilmiş güvencelere aykırı biçimde bir savaşı planlamak, ona önyak olmak veya onu başlatmak yahut bu faaliyetlerden herhangi birini gerçekleştirmek için yapılan plana veya suç ortaklığına katılmak.*
- b) *Savaş suçları: savaşta uyulması gereken kanunları ve kuralları ihlal. Bu ihlaller savaş tutsaklarına kötü muamele edilmesini, çatışmalarda ön saflara sürülmesini veya işgal edilmiş bölgelerde sivil halkla ilgili herhangi bir amaçla çalıştırılmalarını; savaş tutsaklarının ve denizlerde yakalananların öldürülmesini; kamuya veya özel şahıslara ait malların talan edilmesini; şehirlerin, kasabaların ve köylerin sebepsiz yere tahrip edilmesini ve askeri gereği olmadığı halde yakılıp yıkılmasını da içerir, fakat bunlarla sınırlı değildir.*
- c) *İnsanlığa karşı suçlar: Herhangi bir sivil halkı, savaştan önce veya savaş sırasında öldürmek, imha etmek, esirleştirmek, temerküz kamplarına götürmek ve onlara karşı başka gayri insani muamelede bulunmak veya işlendikleri ülkenin kanunlarına aykırı da olsa uygun da olsa Mahkemenin (Nürnberg mahkemesinin) yargı yetkisinin kapsamına giren veya onunla bağlantılı olan siyasi, etnik veya dini amaçlı baskı uygulamak.*

Yukarıda sayılan suçlardan herhangi birinin işlenmesi için yapılan ortak bir planın veya suç ortaklığının liderleri, organizatörleri, teşvikçileri ve suç ortakları bu tür planların uygulanmasında görev almış şahısların tüm eylemlerinden sorumludurlar.

Boyer Yasasından önce yürürlükte olan 24. (mükerrer) madde ile Nürnberg Mahkemesi Statüsünün 6. maddesinde tanımlanan yukarıda kayıtlı suçları işleyenler, Fransa mahkemeleri tarafından da suçlu bulunursa cezalandırılabilirdi.

Boyer Yasasının getirdiği değişikliği daha iyi açıklamak için a) cezalandırılan eylemin ne olduğunu ve b) bu eylemi kim gerçekleştirirse cezalandırılacağını ayrı ayrı incelemek yararlı olur:

- a) **Cezalandırılan eylem nedir?** Cezalandırılan eylem, Nürnberg Mahkemesinin soykırım olarak belirlediği suçü inkâr etmektir. 24. (mükerrer) maddenin değışiklikten önceki şekline göre Fransız mahkemelerinin bir şahsı yargılayabilmesi için o şahsın gerçekleştirdiği eylemin bir uluslararası mahkeme (bu maddeye göre Nürnberg mahkemesi) tarafından suç olarak nitelenmiş olması koşulu aranıyordu. Bu ayrıntı makalemizin konusu için şu açıdan önemlidir: soykırımı inkâr suçunu işlemiş bir şahsın yargılanabilmesi için o soykırımın uluslararası bir mahkeme (Nürnberg Mahkemesi) kararı ile tanınmış olması koşulu aranıyordu. Yasanın kapsamının bundan ibaret olduğu, Fransa Senatosunun

Komasyon Başkanı Hyst de, raporu Senato Genel Kuruluna sunarken yaptığı konuşmada şöyle demişti: “Raporumda da belirttiğim üzere, 24. (mükerrer) maddeye göre ceza kovuşturması sadece Yahudi Soykırımının inkârı halinde yapılabilir”.

Adalet Komisyonu Başkanı Hyst tarafından da teyit edilmiştir. 4 Mayıs 2011 günü buna benzer bir yasanın Senatoda gündeme alınması konusu görüşülürken, Adalet Komisyonu, oybirliği ile kabul ettiği bir raporla, o yasanın gündeme alınmasına karşı çıkmıştı. Komisyon Başkanı Hyst de, raporu Senato Genel Kuruluna sunarken yaptığı konuşmada şöyle demişti: “Raporumda da belirttiğim üzere, 24. (mükerrer) maddeye göre ceza kovuşturması sadece Yahudi Soykırımının inkârı halinde yapılabilir”.²

- b) **Bu suç kim tarafından işlendiği zaman cezalandırılacaktır** sorusuna gelince, Fransız mahkemesinin soykırımı inkâr suçü işlediği iddiasıyla bir şahsı cezalandırabilmesi için, 24. (mükerrer) maddeye göre, işlenen fiilin Nürnberg Mahkemesinin yetki alanına giren bir suç olması şartına ek olarak, o fiili inkâr suçunun:

a) Ya “söz konusu Statünün 9. maddesine göre suç örgütü olduğuna hükmedilmiş bir grubun üyeleri tarafından”

b) Veya “Fransa yargı makamlarınca yahut uluslararası yargı makamları tarafından suçlu olduğuna hükmedilmiş şahıslar tarafından”

işlenmiş olması gerekmektedir.

Yasanın 1. maddesi neyi değıştiriyor?

Fransa’da bu konudaki mevcut durumun bu olduğunu belirledikten sonra, şimdi de, Boyer Yasasının getirdiği değışikliği görelim. Değışiklikten önceki yasa sadece Yahudi soykırımını inkâr edenleri cezalandırmaya cevaz verirken Boyer Yasası, Uluslararası Ruanda Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Yugoslavya Ceza Mahkemesi gibi mahkemeler tarafından soykırım olduğuna karar verilmiş eylemleri inkâr edenleri de cezalandırmayı kapsamına almaktadır. Çünkü Boyer Yasasının birinci

² Fransa Ulusal Meclisi tutanakları

maddesinin üçüncü paragrafı Roma Uluslararası Ceza Mahkemesinin Statüsünün 6, 7 ve 8 maddesinde yer alan suçların inkârını da kapsama almaktadır. Söz konusu Statünün 6. maddesinde soykırım suçu, 7. maddesinde insanlığa karşı suçlar, 8. maddede ise savaş suçları yer almaktadır. Gerek Ruanda'da gerekse Srebrenica'da soykırım suçunun işlenmiş olduğu yetkili uluslararası mahkemelerce hükme bağlanmış bulunduğu göre, bu eylemleri inkâr etmeyi veya o eylemlerin övülmesini cezalandırmada yadırganacak bir husus yoktur.

Ancak Boyer Yasası orada durmamıştır. Roma Statüsünün 6. maddesinin kapsamına giren Ruanda ve Srebrenica soykırımlarını da kapsamına aldıktan sonra, bir adım daha ileri gitmiş ve (1915 olayları gibi) herhangi bir uluslararası mahkeme tarafından soykırım olduğu hükme bağlanmamış olan olayların soykırım olduğunu reddedenleri de cezalandırmayı öngörmüştür.

Öte yandan Boyer Yasası ironik bir durumun ortaya çıkmasına da sebebiyet vermiştir: Ruanda'da soykırım suçu işlenmiş olduğu yetkili bir uluslararası mahkeme kararı ile belirlenmiştir. Öte yandan Ruanda'da gerçekleştirilen soykırımda Fransız askerlerinin de rolü bulunduğu bilinmektedir. Bu durumda Ruanda soykırımında görev almış bir Fransız askeri, orada yaptıklarının soykırım olmadığını ileri sürerse, Boyer Yasasına göre inkâr suçuyla; inkâr etmeyip onun soykırım olduğunu kabul ederse bu kez soykırım suçu işlemiş bir asker olarak cezalandırılacaktır. Özensizce kaleme alınan bir yasa nedeniyle bir ülkenin bu durumlara düşürülmemesi gerekirdi.

Eylem hangi araçlarla gerçekleştirilirse cezalandırılacaktır?

Boyer Yasasında dikkate değer bir ayrıntı da inkâr suçunun hangi araçlarla işleneceği konusunda ilgilidir. Yürürlükten kaldırılan 24. (mükerrer) maddenin birinci paragrafında “suçun varlığını 23. maddede belirtilen araçlarla inkâr edenlerin” cezalandırılacağı belirtiliyordu. Söz konusu 23. madde şöyledir:

Madde 23

Gerek kamuya açık yerlerde veya toplantılarda yapılan konuşmalarla, çığlıklarla, tehditlerle; gerek yazılı, matbu, resim, gravür, tablo, amblem, çizgi veya her türlü başka yazılı yöntemlerle; gerek kamuya yönelik olarak teşhir edilen afişlerle; gerekse kamuya yönelik elektronik araçlarla, bir eylemin failini doğrudan doğruya teşvik edenler; o eylemin bir sonuç doğurması halinde, suç veya cürüm olarak tanımlanmış bir eylemin suç ortağı olarak cezalandırılırlar.

Bu hüküm, (bir sonuç doğurmadığı halde) Ceza Kanununun 2. maddesinde öngörülen suçla teşebbüsle sonuçlanırsa dahi uygulanır.³

3 Article 23: Seront punis comme complices d'une action qualifiée crime ou délit ceux qui, soit par des discours, cris ou menaces proférés dans des lieux ou réunions publics, soit par des écrits, imprimés, dessins, gravures, peintures, emblèmes, images ou tout autre support de l'écrit, de la parole ou de l'image vendus ou distribués, mis en vente ou

Boyer Yasasında 23. maddeye atıf yoktur. Bu nedenle inkâr suçunun bu maddede sayılan araçlarla işlenmiş olması kuralı da ortadan kalkmış olmaktadır. Ancak buna benzemekle birlikte kapsamı biraz farklı hükümler Avrupa Birliğinin Çerçeve Kararında da mevcuttur. Söz konusu Kararın 1 (1) (b) bendinde şöyle denilmektedir:

“(a) bendinde belirtilen bir suçtu broşür, resim veya başka malzemeleri herkese yaymak veya dağıtmak suretiyle işlemek;”

AB Çerçeve Kararı, inkâr araçları konusunda 23. maddedeki kadar ayrıntıya girmediği halde, tüzel kişilerin sorumluluğu açısından oldukça ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir. İleride Türkiye’yi de ilgilendirebilecek olması nedeniyle bu düzenlemeye göz atmak yerinde olacaktır. AB Çerçeve Kararı, 5. maddesiyle, bilgi ve belgelerin dağıtımına vesile olan tüzel kişilerin de cezalandırılmasını öngörmektedir: Söz konusu 5. madde şöyledir:

AB Çerçeve Kararının 5. Maddesi

Tüzel kişilerin yükümlülükleri

1. Her üye devlet, bir tüzel kişinin,

a. tüzel kişiyi temsil için bir yetki belgesine;

b. tüzel kişi adına karar vermeye yetkili olduğuna dair bir belgeye

veya

c. tüzel kişinin içinde kontrol yetkisine

dayanarak gerek kendi adına gerek tüzel kişinin bir organı adına hareket eden bir şahıs tarafından, o tüzel kişinin çıkarı için ika edilmiş olan 1. ve 2. maddelerde belirtilen davranıştan (soykırımı inkârdan) sorumlu tutulabilmesi için gerekli önlemleri alacaktır.

2. Bu maddenin 1 paragrafında belirtilen durumlara ek olarak her üye devlet, 1. ve 2. maddelerde belirtilen tüzel kişinin çıkarına davranışa, tüzel kişinin yetkisi dâhilinde hareket eden ve bu maddenin 1. paragrafında belirtilen şahsın gözetim ve denetim görevini yapmaması sebebiyet vermişse tüzel kişinin sorumlu tutulabilmesi için gerekli önlemleri alacaktır.

exposés dans des lieux ou réunions publics, soit par des placards ou des affiches exposés au regard du public, soit par tout moyen de communication au public par voie électronique, auront directement provoqué l’auteur ou les auteurs à commettre ladite action, si la provocation a été suivie d’effet.

Cette disposition sera également applicable lorsque la provocation n’aura été suivie que d’une tentative de crime prévue par l’article 2 du code pénal.

3. Bir tüzel kişinin, bu maddenin 1. ve 2. paragraflarında söz konusu edilen sorumlulukları, gerçek kişi olarak 1 ve 2 maddelerdeki davranışların faili veya yardımcı olmaktan ötürü haklarında yürütülecek cezai takibati engellemez.

4. "Tüzel kişi" ulusal yasaların böyle tanımladığı bir varlık olup Devleti veya devlet adına hareket eden organları ve hükümetler arası düzeydeki uluslararası kuruluşları kapsamaz.⁴

Fransa Çerçeve Kararındaki hükümleri kendi ulusal mevzuatına aktarmak için Boyer Yasasından başka bir yasa daha çıkarıp yukarıda belirtilen hükümleri de kendi ulusal yasasına aktarırsa suçun hangi araçlarla işlendiği zaman cezalandırılacağı konusunda bu hükümler geçerli olacak; çıkarmayacaksa, suçun hangi araçlarla işlenmiş olduğuna bakılmaksızın, işlenmiş olması, cezai takibatın başlatılması için yeterli olacaktır.

II – YASANIN 2. MADDESİ

Boyer Yasasının 2. maddesi, 1881 tarihli Basın Yasasının 48-2. maddesini değiştirmektedir. Bu madde yasaya, kabul edilmesinden 110 yıl sonra, 1990 da eklenmiştir. Böyle bir madde eklemekle güdülen amaç şu idi: İkinci Dünya Savaşında Almanlara karşı *Direnış'e* katılmış olanların ve toplama kamplarına götürülenlerin manevi çıkarlarını ve onurlarını korumak için açılacak davalara bu zorlukların mağdurları tarafından kurulan derneklerin de müdahil olabilmelerine imkân tanımak. Maddenin Boyer Yasası ile değiştirildikten sonraki konsolide şekli şöyledir (Eklenen kelimeler kalın ve altı çizilmiş harflerle yazılmıştır):

Madde 48-2

Olayların vuku bulduğu tarihten en az beş yıl öncesinde usulüne uygun biçimde tescil edilmiş olan her dernek, kendi tüzüğünden aldığı yetkiye

4 Article 5: Liability of legal persons

1. Each Member State shall take the necessary measures to ensure that a legal person can be held liable for the conduct referred to in Articles 1 and 2, committed for its benefit by any person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:

(a) a power of representation of the legal person;
(b) an authority to take decisions on behalf of the legal person;
or
(c) an authority to exercise control within the legal person.

2. Apart from the cases provided for in paragraph 1 of this Article, each Member State shall take the necessary measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a person referred to in paragraph 1 of this Article has made possible the commission of the conduct referred to in Articles 1 and 2 for the benefit of that legal person by a person under its authority.

3. Liability of a legal person under paragraphs 1 and 2 of this Article shall not exclude criminal proceedings against natural persons who are perpetrators or accessories in the conduct referred to in Articles 1 and 2.

4. 'Legal person' means any entity having such status under the applicable national law, with the exception of States or other public bodies in the exercise of State authority and public international organisations.

dayanarak, Direniş'e katılmış olanların ve toplama kamplarına götürülenlerin veya her türlü soykırım, savaş suçu, insanlığa karşı suç veya düşmanla işbirliği suç veya cürümlerinin mağdurlarının manevi çıkarlarını ve onurunu korumak için 24. (mükerrer) maddedeki soykırımları, savaş suçlarını, insanlığa karşı suçları veya düşmanla işbirliği suçlarını övme ile ilgili davalarda müdahil olma hakkını kullanabilir.⁵

1. Yasanın 2. maddesinin 1. paragrafı

48-2 maddesi tek cümleden ibaret olup iki bölümden oluşmaktadır. Cümlenin birinci bölümünde kimlerin manevi çıkarları ve onurlarının korunacağı hususu düzenleniyor. Bunlar, yukarıda belirttiğimiz üzere, İkinci Dünya Savaşında Fransa'da Almanlara karşı Direnişe katılmış olanlar ile toplama kamplarına götürülenlerdi. Boyer Yasasının 2. maddesinin 1. paragrafı ile bunlara “*her türlü soykırım, savaş suçu ve insanlığa karşı suç mağdurları*” da eklenmiştir. Böylelikle Fransa'nın kendi iç hesaplaşması için getirilmiş bir maddenin kapsamı genişletilerek her türlü soykırım mağdurları da bu kapsama alınmış olmaktadır. Yasada kullanılan deyim “*her türlü soykırım mağdurları*” olmakla birlikte burada asıl hedeflenen “*mağdurların (!)*” Ermeniler olduğu açıkça görülmektedir. Çünkü Nazi uygulamalarının mağdurları zaten 48-2. maddenin kapsamında idi. Ruanda soykırımında ise Fransız askerleri mağdur değil soykırımın failleri idiler. Srebrenica soykırımında ise herhangi bir Fransız'ın mağduriyeti söz konusu olmamıştı.

2. Yasanın 2. maddesinin 2. paragrafı

Yasanın 2. maddesinin 2. paragrafı ise, 48-2 maddesini oluşturan cümlenin ikinci bölümüyle ilgilidir. Cümlenin bu bölümünde bir suçu övdükleri için haklarında cezai işlem başlatılacak olanların kimler olduğu belirleniyordu. Bunlar “*savaş suçlarını, insanlığa karşı suçları veya düşmanla işbirliği suçlarını*” övenler idi. Boyer Yasası ile bunlara “*soykırımı övme*” suçu işlemiş olanlar da eklenmektedir.

Bu değişikliğin asıl amacı bellidir. Fransa'daki Ermeni derneklerine, Ermeni soykırımını inkâr edenler aleyhine açılacak davalara müdahil olma imkânı sağlamaktır.

48-2 maddesine getirilen değişikliklerle herhangi bir hukuk kuralı ihlal edilmiş olmuyor ama yapılan iş incir ağacına domates aşılama benziyor.

5 Toute association régulièrement déclarée depuis au moins cinq ans à la date des faits, qui se propose, par ses statuts, de défendre les intérêts moraux et l'honneur de la Résistance ou des déportés ou de toute autre victime de crimes de génocide, crimes de guerre, crimes contre l'humanité ou des crimes ou délits de collaboration avec l'ennemi peut exercer les droits reconnus à la partie civile en ce qui concerne l'apologie des génocides, des crimes de guerre, des crimes contre l'humanité ou des crimes ou délits de collaboration avec l'ennemi et en ce qui concerne l'infraction prévue par l'article 24 bis.

III- BOYER YASASI NELERE AYKIRIDIR?

Boyer Yasasının getirdiği değişiklikleri böylelikle özetledikten sonra, şimdi de yasanın Fransa mevzuatı ve uluslararası hukuk karşısındaki durumunu inceleyebiliriz. Bu yasanın mantığını tartışmaya nereden başlamak gerektiğini kestirmek zordur. Bu kısacık yasa ile o kadar çok sayıda hukuk kuralı çiğnenmiş olmaktadır ki, bu kadar çok çelişkiyi bu kadar kısa bir metne sığdırabilmiş oldukları için yasayı kaleme alanları adeta kutlamak gerekir. Şimdi, bu çelişkileri gözden geçirelim.

1. Yasaya dayanak teşkil eden Çerçeve Kararı uluslararası sözleşmelere aykırıdır

Boyer Yasasının nelere aykırı olduğunu incelemeyen önce, bu yasanın dayandırıldığı AB Çerçeve Kararının durumunu incelemek yararlı olacaktır. Bayan Boyer, Fransa Ulusal Meclisinin Adalet Komisyonunun raportörü sıfatıyla, yasa önerisini meclis Genel Kuruluna sunarken, Fransa'nın bu yasa ile Avrupa Birliği'nin bir Çerçeve Kararından kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmekte olduğunu beyan etmiştir. Dolayısıyla Bayan Boyer'in bahsettiği AB Çerçeve Kararı bir bakıma Boyer Yasasının gerekçesini teşkil etmektedir. Ancak o Çerçeve Kararı, soykırım konusundaki ana kaynak olan bir uluslararası sözleşmeye aykırıdır.⁶ Söz konusu sözleşme 1948 yılında Cenevre'de imzalanmış olup tam adı *Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi* (Convention on Prevention and Punishment of the Crime of Genocide)'dir.

Bu kısacık yasa ile o kadar çok sayıda hukuk kuralı çiğnenmiş olmaktadır ki, bu kadar çok çelişkiyi bu kadar kısa bir metne sığdırabilmiş oldukları için yasayı kaleme alanları adeta kutlamak gerekir.

Tüm AB ülkeleri aynı zamanda Soykırım Sözleşmesine de taraf oldukları için bu Sözleşmenin hükümleri AB üyesi ülkeler için de bağlayıcıdır. Soykırım Sözleşmesi bir olayın soykırım olup olmadığını belirlemeye hangi makamların yetkili olacağını tesbit etmiştir. Sözleşmenin bu konudaki hükümlerini içeren 6. ve 8. maddeleri şöyledir:

Madde 6: *Soykırım suçu ile veya 3. maddede zikredilen öteki suçlarla suçlanan şahıslar, soykırımın gerçekleştiği ülkenin yetkili mahkemesince veya uluslararası bir mahkemenin yargısını kabul eden taraf ülkeler için o mahkeme tarafından yargılanırlar.*⁷

Madde 9: *Sözleşmeye taraf ülkeler arasında, bir ülkenin soykırımdan*

6 Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz: Yaşar Yakış, *A European Union Framework Decision on the Offence Denying a Crime*, Review of Armenian Studies, No:23, August 2011. Ankara

7 "Persons charged with genocide or any of the other acts enumerated in Article 3 shall be tried by a competent tribunal of the State in the territory of which the act was committed, or by such international penal tribunal as may have jurisdiction with respect to those Contracting Parties which shall have accepted its jurisdiction".

yahut III. maddede belirtilen eylemlerden herhangi birinden sorumluluğu konusu da dâhil olmak üzere, işbu Sözleşmenin yorumu, uygulanması veya icrası ile ilgili uyumsuzluklar, bu uyumsuzluğa taraf olan ülkelerden herhangi biri tarafından Uluslararası Adalet Divanına sunulabilir.⁸

Bu iki maddede yer alan hükümlere göre soykırım suçunun işlenmiş olup olmadığı hususunda karar vermeye sadece şu üç mahkemeden biri yetkilidir:

- a) **soykırım suçunun işlenmiş olduğu ülkenin yetkili mahkemesi;**
- b) bu konuda yargı yetkisine sahip uluslararası bir mahkeme yani **usulüne uygun biçimde yetkilendirilmiş uluslararası bir ceza mahkemesi;**
- c) anlaşmazlığa taraf ülkelerden herhangi birinin talep etmesi halinde (Lahey'deki) **Uluslararası Adalet Divanı.**

Nitekim geçmişte, soykırım davalarında izlenen yol da bu hükümler doğrultusunda olmuştur. İkinci Dünya Savaşında Yahudilere karşı soykırım suçu işleyen Alman Naziler yukarıda (a) maddesindeki tanıma uygun olarak Almanya'nın Nürnberg kentinde, Belçikalı Naziler Belçika'nın Mechelen (Malines) kentinde kurulan mahkemelerde yargılanmışlardır.

Aynı şekilde Ruanda'da soykırım suçu işleyenler de yukarıda (b) maddesindeki tanıma uygun olarak sırf bu amaçla kurulmuş olup bazen Ruanda'da bazen Lahey'de faaliyet gösteren Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesinde; Srebrenica'da soykırım suçunu işleyen Sırbistan yöneticileri de Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesinde yargılanmışlardır.

AB ülkeleri için de bağlayıcı olan uluslararası kural bu olduğu halde, Çerçeve Kararının 1(4). maddesinde yer alan hükümle AB bu kuralı ihlal etmiş ve şöyle bir kural getirmiştir:

AB Çerçeve Kararının 1 (4) maddesi

Her üye Devlet, Çerçeve Kararı kabulü sırasında veya daha sonra, bir beyanda bulunarak 1 (c) ve/veya (d) maddelerinde belirtilen suçları (soykırım ve insanlığa karşı suçları) ancak kendi ülkesi mahkemelerinin veya sadece uluslararası bir mahkemenin kararı ile sabit olması halinde cezalandıracağını belirtebilir.⁹

8 "Disputes between the Contracting Parties relating to the interpretation, application or fulfilment of the present Convention, including those relating to the responsibility of a State for genocide or for any of the other acts enumerated in article III, shall be submitted to the International Court of Justice at the request of any of the parties to the dispute".

9 Any Member State may, at the time of the adoption of this Framework Decision by the Council, make a statement that it will make punishable denying or grossly trivializing the crimes referred to in paragraph 1 (c) and/ or (d), only if the crimes referred to in these paragraphs have been established by a final decision of a national court of this Member State and /or an international court or by a final decision of an international court only.

Bu maddede yer alan hükme göre AB üyesi bir ülke, inkâr suçunu cezalandırmak için, inkâr edilen olayın soykırım olup olmadığına yetkili bir uluslar arası mahkemenin kararı ile sabit olması koşulunu arayabileceği gibi, kendi ulusal mahkemesinin kararıyla sabit olmasını da yeterli görebilecektir. Böylelikle AB üyesi ülkeler kabul ettikleri bir Çerçeve Kararı ile Soykırım Sözleşmesinde zikredilmeyen yeni bir makamı da, bir olayın soykırım olup olmadığını belirlemeye yetkili olan makamlar listesine eklemiş olmaktadır.

AB üyesi ülkelerin Soykırım Sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini bir yana bırakarak kendi aralarında o Sözleşmedeki yüklenimlerine uymayan kurallar geliştirmeleri, uluslararası hukuka aykırıdır. Eğer her ülke veya bazı ülke grupları, taraf oldukları uluslararası sözleşmelerin dışına çıkacaklarsa bu tür sözleşmeler imzalamanın bir mantığı kalmamaktadır.

Dolayısıyla Boyer Yasasına dayanak olarak gösterilen Çerçeve Kararı uluslararası hukuka aykırıdır.

2. Yasa AB Çerçeve Kararının hükümlerine aykırıdır

Boyer Yasası ile yapılan ihlallerin nasıl katmerli bir ihlal olduğunu anlatmak için, bu yasanın gerekçesi olarak gösterilen AB Çerçeve Kararının uluslararası hukuka aykırı olduğu yolundaki görüşümüzü şimdilik bir yana bıraksak dahi, yani Çerçeve Kararı uluslararası hukuka aykırı olmasaydı dahi, Boyer Yasası o Çerçeve Kararındaki hükümlere aykırıdır.

Çünkü Boyer Yasasının 1.maddesinde “*Fransa yasalarında tanımlandığı şekliyle soykırım suçunu inkâr edenlerin cezalandırılacağı*” belirtilmektedir. Fransa’da Ermeni soykırımını düzenleyen bir yasa vardır. 29 Ocak 2001 tarihinde çıkarılan bu yasa tek cümleden ibaret olup tam metni şöyledir:

“Fransa 1915 Ermeni soykırımını tanır”

Görüldüğü çağdaş dünyadaki yasa formatlarından hiçbirine uymayan bu metin herhangi bir yaptırım getirmemekte, sadece siyasi bir beyanda bulunmaktadır. Boyer Yasası, 2001 tarihli bu yasayı BM Soykırım Sözleşmesindeki anlamda bir mahkeme kararı olarak görmüş, bu yasa ile 1915 olaylarının soykırım olduğu kanıtlanmış olduğunu farz etmiş ve bunun sonucu olarak da o soykırımın inkârını cezalandırmayı öngörmüştür.

Çerçeve Kararının 1(4). maddesinde bir olayı soykırım olarak niteleme yetkisi, yukarıda belirtilen üç kategorideki “**yargı organlarından**” birine verildiği halde, Boyer yasasıyla bu yetki, bağımsız mahkemelerin uhdesinden alınarak milletvekillerine devredilmiş olmaktadır.

Yasa bu yönüyle hem AB Çerçeve Kararındaki hükmün lafzına aykırıdır, hem de bir hukuk devletinde geçerli en temel kurallardan biri olan kuvvetler ayrılığı ilkesini ihlal etmektedir.

Fransa Anayasa Mahkemesinin eski başkanı Badinter 2001 tarihli bu yasanın da Anayasa'nın kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olduğunu ve Anayasa Mahkemesine götürülmüş olsaydı muhtemelen iptal edilmiş olacağını belirtmektedir. Badinter geçmişte siyasi mülahazalarla bu tür konuların Anayasa mahkemesine bilerek götürülmediğini; ancak 2008 yılından itibaren bir davaya taraf olan bireylerin de konuyu Anayasa Mahkemesine götürebildiklerini; soykırımı inkâr suçundan cezalandırılan bir şahsın bu yoldaki bir mahkeme kararını Anayasa Mahkemesine götürerek, Anayasa'daki ifade özgürlüğüne aykırı olması nedeniyle bu kararın bozulmasını talep edebileceğini ifade etmektedir. Badinter öte yandan, Anayasa Mahkemesinin oluşturduğu bir teamüle göre, eğer bir yasa vaktiyle Anayasa Mahkemesinden geçirilmeksizin yürürlüğü konulmuş bir başka bir yasaya dayanarak bir ceza tertip etmişse, Anayasa Mahkemesi önünde, sonraki yasanın dayandığı daha önceki yasanın Anayasaya aykırılığı da ileri sürülebilir. Bu nedenle Badinter'in kanaatine göre, bir şahıs Boyer Yasasından ötürü bir cezaya çarptırılır da konu cezalandırılan şahıs tarafından Anayasa Mahkemesine götürülürse, mahkeme önce 2001 tarihli bu tek maddelik yasanın Anayasaya aykırılığına hükmedebilir.¹⁰

Badinter'in kanaatine göre, bir şahıs Boyer Yasasından ötürü bir cezaya çarptırılır da konu cezalandırılan şahıs tarafından Anayasa Mahkemesine götürülürse, mahkeme önce 2001 tarihli bu tek maddelik yasanın Anayasaya aykırılığına hükmedebilir.

Boyer Yasasının pamuk ipliği ile birbirine bağlayarak geliştirmeye çalıştığı bu çarpık mantık herhalde er veya geç yargı duvarına çarpacaktır. Badinter, yukarıda değindiğimiz

makalesinde böylelikle Boyer Yasasının Ermeni tezine hizmet etmek yerine ona zarar dahi verebileceğine işaret etmektedir.

3. Yasa Fransa'nın Avrupa Birliği'ne karşı yükümlülüklerine aykırıdır.

Bayan Boyer, bu yasanın AB Çerçeve Kararına uyum için çıkarılmakta olduğu belirtmişti ama bu yasa Fransa'nın tam da o yükümlülükten geri adım attığını ortaya koymaktadır.

Bayan Boyer'nin bahsettiği yükümlülük Çerçeve Kararının yukarıda metni verilen 1 (4). maddesinden kaynaklanmaktadır. Bu maddeye göre Çerçeve Kararı AB üyesi ülkelere bir seçme hakkı sunmaktadır. Üye ülke dilerse, soykırımın kendi ulusal mahkemelerinin kararı ile sabit olması halinde onu inkâr edenleri cezalandırabilecek; dilerse böyle bir cezalandırma için soykırımın bir uluslararası mahkeme tarafından karara bağlanmış olması şartını arayabilecektir. Fransa, bu maddedeki tercih hakkını kullanarak, inkârı cezalandırmak için inkâra konu olayın soykırım olduğunun, "yetkili bir uluslararası mahkeme" tarafından tespit edilmiş olması gerektiği koşuluna bağlamış ve bu kararını AB makamlarına bildirmişti.

Fransa, bu koşulu arayan ilk AB üyesi ülke olmuştu. Bu nedenle Türkiye AB üyesi

10 Badinter, *Le Parlement n'est pas un tribunal*, Le Monde, 15.1.2012

öteki ülkeleri de Fransa'nın bu örnek tutumundan esinlenmeye teşvik etmekte idi. Şimdi, Boyer Yasası ile Fransa, AB'ye karşı yüklediği o mükellefiyetten geri adım atmış olmaktadır. Çünkü soykırımın inkârını cezalandırmak için bir uluslararası mahkemenin kararına gerek görmemekte; Fransız yasalarının soykırım olarak nitelediği eylemleri inkâr edenleri de cezalandırmaktadır.

Burada Fransa'nın Çerçeve Kararı kapsamında yüklediği vebibeler katmerli biçimde ihlal edilmiş olmaktadır. Çünkü Fransa, inkârı cezalandırmak için uluslararası mahkeme kararı aramak yerine kendi ulusal mahkemelerinin vermiş olduğu bir kararı aramış olsa idi, yine Çerçeve Kararı kapsamında kalacak fakat AB'ye karşı yüklediği mükellefiyetten geri adım atmış olacaktı. Fakat Boyer Yasası orada da durmamış; hem AB'ye taahhüdünden geri adım atmış hem de Çerçeve Kararının yetkili görmediği bir merciin, bu konuda yetkisiz olan Fransız Parlamentosunun, kabul ettiği 2001 yasına göre soykırım olduğu ilan edilmiş olan 1915 olaylarının inkârını da ceza kapsamına almıştır. Bu kadar katmerli bir hatayı hiçbir hukukçunun görmemiş olması dikkat çekicidir.

4. Yasa Fransa Anayasasına aykırıdır.

Boyer Yasası Fransa Anayasasındaki ifade özgürlüğü ilkesini ihlal etmektedir. Bundan önce de benzer içerikli bir yasa, Ulusal Meclis tarafından kabul edilmiş, Senatoya sunulmuştu. Senatonun Adalet Komisyonu 2011 yılının Mayıs ayında, söz konusu yasaya karşı çıkmış, oybirliği ile kabul ettiği bir raporla bu görüşünü Senato Genel Kuruluna sunmuş, Genel Kurul da bu görüşe uymuştur. Senato Adalet Komisyonunun o tarihteki karşı çıkma gerekçeleri arasında en önemli husus, o yasanın Anayasadaki ifade özgürlüğüne aykırı bulunmuş olmasıydı. 4 Mayıs 2011 yapılan oylamada Senato genel kurulu, Adalet Komisyonunun bu mütalaasını büyük bir çoğunlukla (196 evete karşı 74 hayır) benimsemiş ve yasa tasarısının gündeme alınması reddetmişti. Eğer Fransa Senatosu kendi içinde tutarlı olmak istiyorsa, 4 Mayıs günü reddedilen aynı içerikteki bir yasanın nasıl olup da bu kez kabul edilmiş olduğunu kamuoyuna izah eden makul bir açıklama borçludur.

5. Yasa Millet Meclisi Başkanının hazırladığı bir rapordaki bulgulara aykırıdır.

Fransa Ulusal Meclisinin Başkanı Bernard Accoyer, 2008 yılında Fransa'da "Hafıza Yasaları (Lois Mémorielles)" adıyla anılan bir konuda, 480 sayfalık kapsamlı bir rapor hazırlamıştır.¹¹ Bu raporun hazırlanması sırasında katkıda bulunabilecek tüm çevrelerin görüşleri alınmıştır. Rapordaki önemli tesbitlerden biri de, 181. sayfada yer almaktadır. Accoyer bu sayfada şöyle diyor: "*Heyet, tarihi olaylar hakkında değerlendirmeler içeren yasaları, özellikle de cezai yaptırımlar içeren yasaları, kabul etmenin Parlamentolara düşen bir görev olmadığı görüşündedir.*"¹² Boyer Yasası gerek Ulusal Mecliste gerek Senato, Accoyer'nin

11 Rapport d'Information, en application de l'article 145 du Règlement, au nom de la Mission d'Information sur les questions mémorielles, par M. Bernard Accoyer, Président de l'Assemblée Nationale.

12 La Mission) Considère que le rôle du Parlement n'est pas d'adopter des lois qualifiant ou portant une appréciation sur des faits historiques, *a fortiori* lorsque celles-ci s'accompagnent de sanctions pénales.

bu raporunda belirtilen görüşün tam tersini yapmıştır. Tasarının Fransa Ulusal Meclisinde görüşülmesi sırasında bu yasaya karşı olduğunu kamuoyu ile paylaşan üst düzey politikacılardan biri de Millet Meclisi Başkanı Accoyer olmuştur.

6. Yasa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesine aykırıdır.

Fransa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraftır. Dolayısıyla bu sözleşmenin hükümleri Fransa için de bağlayıcıdır. Sözleşmenin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesinde şöyle bir hüküm yer almaktadır:

Herkesin ifade özgürlüğü vardır. Bu hak bir kanaat sahibi olmayı, hiçbir kamu makamının müdahalesi olmaksızın ve devlet sınırlarıyla kısıtlanmaksızın bilgi almayı ve bilgilerini başkalarıyla paylaşmayı içerir.

Eğer Fransa’da bir şahıs, herhangi bir uluslararası mahkeme tarafından soykırım olduğu karara bağlanmamış bir olayın soykırım olmadığını ileri sürmesi nedeniyle bu yasa uyarınca cezalandırılırsa, konu Fransa’daki hukuk yolları tüketildikten sonra herhalde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gidecektir. Fransa’nın o mahkemede kendisini nasıl savunacağını hepimiz göreceğiz.

IV- SOYKIRIMI İNKÂRIN CEZALANDIRILMASI ÇALIŞMALARININ EVVELİYATI

Avrupa Birliğinin Çerçeve Kararı hazırlanırken, başlangıçta, soykırım kelimesi metinlerde yer almıyordu. Bu kelime, bize ulaşan bilgilere göre, 2000’li yıllarda Fransa’nın girişimi ile metne ithal edilmiştir. Fransa’nın bu noktaya gelmeyi daha yıllar öncesinden beri aklına koymuş olduğunu göstermesi açısından, bu konunun geçirdiği aşamaları biraz daha ayrıntılı olarak incelemek yararlı olacaktır.

Bu konudaki ilk çalışmalar AB üyesi ülkelerde ırkçılığın ve yabancı düşmanlığının artmaya başladığı 1990’lı yılların ortasına kadar geri gitmektedir. 1996 yılında *Konseyin Ortak Eylemi* (Council Joint Action) adı verilen bir belgede üye ülkelerin ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele etmek için ortak hareket etmeleri ihtiyacı vurgulanıyor ve mevzuatlarının birbirlerine daha da yakınlaştırılması gerektiği belirtiliyordu. Bu aşamada soykırım ibaresi henüz metinlere girmemişti. İnsanlığa karşı suçların övülmesi cezalandırılıyordu ki soykırım dolaylı olarak kapsam içine alınmış oluyordu. Çünkü soykırım, insanlığa karşı işlenmiş suçlar arasında sayılmaktadır. Ama yine de 1996 da, ne soykırım ne de inkâr sözü metinlerde yer almıyordu. O tarihte cezalandırılması düşünülen suç, insanlığa karşı işlenmiş suçların “**övülmesi**” idi. Nitekim 1996 yılında kaleme alınan *Konsey Ortak Eylemi Belgesi*’nin I. maddesinde (Title I) bu husus şöyle düzenlenmişti: “*insanlığa karşı işlenmiş suçları, **ırkçı ve yabancı düşmanlığı amacıyla***.”¹³ *açıkça övmenin cezalandırılması için gerekli önlemler alınmalıdır.* Bu ifadeden görüldüğü üzere insanlığa karşı işlenmiş suçların övülmesi

13 public condoning, **for a racist and xenophobic purpose**, of crime against humanity

cezalandırılmıyor, ancak bu suç **“ırkçı ve yabancı düşmanlığı amacıyla”** işlenmiş ise o takdirde cezalandırılıyordu.

Bu konudaki gelişmelerin bundan sonraki aşaması AB Komisyonu aşamasıdır. Konsey Komisyona, bu konuda bir Çerçeve Kararı tasarısı hazırlaması talimatı vermiştir. Komisyon da söz konusu tasarıyı hazırlamış ve 2002 yılında Konsey'e sunmuştur. Tasarının 4 (c) maddesinde, insanlığa karşı suçlara ek olarak soykırım sözü de açıkça yer almaktadır. Başka bir deyişle, soykırım kavramına, insanlığa karşı işlenmiş suçlar arasında olması nedeniyle zımnî olarak atıfta bulunulması yeterli görülmemiş, bunun açıkça zikredilmesi ihtiyacı hissedilmiştir. Fakat halen cezalandırılan eylem, insanlığa karşı suçların açıkça övülmesi değil, bu övme eyleminin **“ırkçı ve yabancı düşmanlığı amacıyla”** yapılmasıdır.

Boyer Yasası ise, Çerçeve Kararı'ndaki bu kavramı Fransa yasalarına aktarmaya çalıştığını söylemesine rağmen, Çerçeve Kararındaki ölçünün dışına taşmıştır. Çünkü inkâr suçunun, Çerçeve Kararında olduğu üzere, **ırkçı ve yabancı düşmanlığın amacıyla** işlenmiş olup olmadığına bakmaksızın, bu suç işlenmişse, nasıl işlenmiş olursa olsun cezalandırmayı hedeflemiş olmasıdır. Başka bir deyişle Çerçeve Kararının hükümlerini, ağırlaştırmak suretiyle Fransa yasalarına taşımış olmaktadır.

Başlangıçta ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını önlemek amacıyla yola çıkan bir girişim, sonunda ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını teşvik eden bir girişim haline dönüşmüştür.

Böylelikle başlangıçta ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını önlemek amacıyla yola çıkan bir girişim, sonunda ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını teşvik eden bir girişim haline dönüşmüştür. Çünkü Boyer Yasasından sonra Avrupa'da yaşayan milyonlarca Türk arasında 1915 olaylarının bir soykırım olmadığını söyleyecek birçok kimse herhalde çıkacaktır. Onlar hakkında cezai takibat başlatılması da, yargı süreci ve yargılandıktan sonra hapsedilmeleri de birer gösteri ve çatışma haline dönüşebilir. Ermeni diasporasının bunu sadece temenni etmekle kalmayıp teşvik dahi edeceğini düşünebiliriz. Çünkü XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında Doğu Anadolu'daki Ermeniler sırf kaos yaratmak ve çatışmaları teşvik etmek için hiçbir günahı olmayan kendi ırkdaşlarını dahi öldürmüşlerdi. Böylelikle bir yandan Batı ülkelerine ve Rusya'ya, Doğu Anadolu'da güvensizliğin hüküm sürdüğü görüntüsü vermeyi hedefliyorlardı, öte yandan da Ermenilerin, Türklere ve Kürtlere karşı intikam saldırılarına geçmelerini teşvik etmiş oluyorlardı. Ermenilerin bu kez de Fransa'daki ve genel olarak Avrupa'daki Türk imajını olumsuz olarak etkilemek için bu tür çatışmaları yine teşvik etmeleri ihtimal dışı değildir.

Boyer Yasası neden şu sıralarda gündeme geldi?

Boyer Yasası Fransa'daki Başkanlık seçimlerinin öncesinde gündeme geldiği için, Türk ve Batı basınında Sarkozy'nin Ermeni oylarına göz diktiği şeklinde yorumlar

yer almıştır. Bunun faktörlerden biri olduğu söylenebilir. Ancak Ermeni oylarının dengeyi ne ölçüde Sarkozy lehine çevirebileceğini anlamak için bu faktöre biraz daha yakından bakmakta yarar vardır. Fransa'daki Ermeni diasporasının 400 000 kişi civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kimlerin Ermeni diasporası mensubu sayılması gerektiği konusundaki kriteri nasıl tanımlayacağımıza bağlı olarak bu rakam aşağı veya yukarı yönde değişebilir. Bunun 250 000 civarında seçmene tekabül ettiğini söyleyebiliriz. Fransa'da seçimlere katılım oranlarının % 60 dolaylarında olduğunu göz önünde bulundurursak, sandığa gidecek Ermeni seçmenin 150 000 civarında olduğu ortaya çıkar. Bu 150 000 seçmen bütün partilere dağılmıştır. UMP'nin oylarının %30-40 arasında olduğunu varsaysak 60 000 civarında bir seçmen kitlesinden bahsediyoruz demektir. Bunun da 45 milyon seçmeni olan Fransa'da binde 1,3 gibi bir etkisi olacağı açıktır. Sosyalist Partiyi destekleyen Ermenilerin, bu yasa nedeniyle kendi partilerini bırakıp Sarkozy'yi desteklemeye yönelmeleri beklenemez. Çünkü Sosyalist Parti'nin lideri François Hollande da Ermeni davasını güçlü biçimde desteklediğini ortaya koymuştur. Bu nedenle yasanın şimdi geçirilmesinde Ermeni oylarını kazanmak faktörünün çok büyük bir rol oynamadığını farz edebiliriz.

O halde başka nedenler aramak gerekir. Akla gelen başka bir ihtimal Sarkozy'nin aşırı sağ Le Pen'in tabanından oy devşirmeyi hedeflemiş olmasıdır. Şu sıralarda Avrupa'nın hemen her bir ülkesinde Türkiye karşıtlığı yapmak en ucuz siyaset aracı haline gelmiştir. Bu nedenle Sarkozy'nin bu davranışının ikinci bir nedeni de bu olabilir.

Üçüncü neden, oy devşirme güdüsünden bağımsız olarak Sarkozy'deki Türkiye karşıtlığı olabilir. Sarkozy Türkiye'nin AB sürecindeki ilerlemesini makul olmayan gerekçelerle bloke eden bir liderdir. Bir devlet başkanının ülkesini yönetirken bu çeşit duygusal nedenlerin etkisinde kalması pek tabii ki ülkesine zarar verecektir. Ancak bazen Devlet Başkanlarının da duygularının etkisinden kurtulamadıkları anlaşılıyor.

Dördüncü neden, Türkiye'nin son yıllarda bölgesinde biraz daha aktif roller oynayan bir dış politika izlemesi olabilir. Bu politikaların bazıları, özellikle Orta-Doğu'ya yönelik olanları, Fransa'nın kendisine doğal nüfuz alanı olarak gördüğü bölgeleri ilgilendirmektedir. Aralarında makul bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmama ile birlikte, Sarkozy'nin Türk dış politikasının bu açılımlarından duyduğu rahatsızlık da bu yasa girişimin arkasındaki nedenlerden biri olabilir.

ŞİMDİ NE OLACAK?

Konu artık yargı erkine intikal etmiş olduğuna göre bundan sonraki aşamasında Ermeni lobisinin siyasi baskısı nisbeten daha sınırlı bir çerçevede kalacaktır. Buna mukabil Boyer Yasasını savunacak güçlü avukatlar bulunması ve ellerinden geldiğince Anayasa mahkemesi üyelerini etkileme gayretlerine belki artarak devam edecektir.

Anayasa Mahkemesinin bir ay içinde karar vermesi öngörülmektedir. Mahkeme yasanın tamamını da iptal edebilir, içindeki bazı hükümleri iptal etmekle de yetinebilir. Ermeni lobisi, muhtemelen, bu ikinci şıkkın gerçekleşmesi için çaba sarf edecektir. Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu görüşürken, Badinter'in söylediği gibi, 2001 yarasını da inceleme kapsamına alabilir ve o yasayı da iptal edebilir. Olaylar bu yönde gelişirse bu aslında Fransa için onurlu bir çıkış yolu da olabilir. Böylelikle Türkiye-Fransa ilişkileri uçurumun eşiğinden dönmüş olur. Türkiye-Ermenistan diyalog kapısı da kapanmamış olur. Çünkü Fransa'nın toplam nüfusunun % 1 inden daha küçük bir bölümünü teşkil eden Ermeni diasporasının Fransa'nın başına sardığı bu dert bağımsız yargı organları tarafından çözümlenirse, siyasetçi Ermeni diasporasına karşı yapacağını yapmış fakat yargı siyasetçiden farklı karar vermiş olacaktır. Öte yandan da Ermeni diasporasının Fransa'da uzun yıllardan beri yürüttüğü dava büyük hasar görmüş olacaktır. Bu da Ermeni diasporasının kendine fazla güvenerek büyük riskler almış olmasının bir sonucu olacaktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararını görmeden acele sonuçlar çıkarmak doğru olmaz.

Eğer Anayasa Mahkemesi Boyer Yasasını Anayasaya aykırı bulmazsa, yasanın uygulama modalitelerini belirleyen tali mevzuat da hazırlandıktan sonra, yasa fiilen de yürürlüğe girmiş olacaktır. Ondan sonra Boyer Yasasını ihlalden ötürü bir şahıs aleyhine cezai işlem başlatılırsa cezalandırılan bir şahsın, bu kez, Fransa'daki hukuk yollarını tükettikten sonra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurma hakkı vardır. Mağdur, Boyer Yasasının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğüne aykırı olduğunu ileri sürerek Fransa'nın cezalandırılmasını isteyebilir. Boyer Yasası ifade özgürlüğüne o kadar açık biçimde aykırıdır ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin başka türlü karar vermesine kolayca ihtimal vermek istemiyorum.

Boyer Yasasıyla ilgili hukuk süreci devam ederken Türkiye de bu sürece en etkili biçimde müdahil olmalıdır. Bu davanın gerek Fransa Anayasa Mahkemesi gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde yürütülmesi sırasında dünyanın en güçlü bilim adamlarının ve avukatlarının desteğini almak büyük önem arz etmektedir.

Yasanın Anayasa Mahkemesine götürülmesi Türkiye'yi rehavete sevk etmemelidir. Çünkü Ermenilerin, 1915 olaylarının yüzüncü yıldönümü münasebetiyle 2015 yılına dönük hazırlıkları bütün hızıyla sürmektedir. Boyer Yasasıyla ilgili Fransa'daki Anayasa Mahkemesi süreci nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın Türkiye üzerindeki siyasi baskı devam edecektir. Bu nedenle Türkiye, bu konudaki gündemin başka ülkeler tarafından belirlenmesine imkân vermeden kendi uzun vadeli vizyonunu ortaya koymalı ve o yolda kararlı biçimde ilerlemeye başlamalıdır.

Galileo Galilei 1633 yılında dünyanın sabit olmayıp hem kendi etrafında hem de güneşin etrafında döndüğünü ileri sürdüğü zaman engizisyon mahkemesine çıkarılmış ve cezalandırılmıştı. Çünkü Galileo bu beyanıyla kilisenin a tarihteki dogmasını inkâr etmiş oluyordu. 2012 yılında da Boyer Yasası bir grup Fransız parlamenterinin "gerçek" olarak varsaydığı bir olayı inkâr edenlerin

cezalandırılmasını öngörmektedir. Şimdi Fransa’da inandırıcı birinin çıkıp Boyer Yasasının Galileo’yu mahkûm eden engizisyon mahkemesinden ne farkı kaldığını dünya kamuoyuna izah etmesi gerekiyor. Bunu belki Fransa Anayasa mahkemesi yapacaktır.

KAYNAKÇA

Fransa Ulusal Meclisi tutanakları

YAKIŞ, Yaşar (2011) “A European Union Framework Decision on the Offence Denying a Crime”, *Review of Armenian Studies*, No: 23, Ağustos. Ankara